

Politikų deklaruojamos šeimos vertybės ir smurto prieš vaikus palaikymas – ar tai suderinama?

Viešas kreipimasis

2010-04-07

Praeitą savaitę parlamentariai atmetė *Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo* pataisas, kuriomis būtų uždraustas bet koks smurtas prieš vaikus. Pagal projektą, smurtu prieš vaiką – žmogų, neturintį 18 metų, – laikomos visos fizinės, seksualinės, psichologinės ir emocinės prievartos, vaiko žeminimo ir išnaudojimo, vaiko priežiūros stokos arba aplaidumo formos, sukeliančios pavojų gyvybei, faktinę ar potencialią žalą vaiko sveikatai, išlikimui, vystymuisi ar orumui, taip pat fizinės bausmės.

Pažeidžiamiausių piliečių neginanti valstybė

Akivaizdu, kad Lietuvos politikams, nebalsavusiems už smurto prieš vaikus draudimą, trūksta kompetencijos. Žmogaus teises ginančių tarptautinių ir nacionalinių teisės aktų išmanymo stoka drauge su negebėjimu suvokti ugdymo esmės bei metodų kelia rimtą grėsmę Lietuvos, kaip demokratinės ir teisinės valstybės statusui. Vargu ar valstybė, kurios piliečiai neginami nuo smurto, gali būti laikoma visaverte tarptautinių organizacijų – Jungtinių Tautų, Europos Sąjungos, Europos Tarybos – nare, nes pastarųjų organizacijų prioritetų tarpe – žmogaus teisių apsauga, ypatingai pažeidžiamų visuomenės grupių.

Smurtas nėra auklėjimo metodas

Kai kurių parlamentarų išsakyti argumentai, kad smurtavimo prieš vaikus draudimas esą tolygus auklėjimo draudimui rodo ugdymo esmės neišmanymą. Smurtas prieš asmenį yra smurtautojo agresijos demonstracija, kuri turi žalojantį poveikį aukos būklei, vaiko atveju – žaloja ir asmenybės vystymąsi. Akivaizdu, kad iš baimės auka tenkina smurtautojo reikalavimus – tačiau vadinti tai ugdymu ar auklėjimu tas pats, kaip skelbti galvos nukirtimą efektyviu dantų skausmo gydymo metodu.

Geriausias auklėjimas – asmeninis pavyzdys

Tėvų ar globėjų teisė ir pareiga tinkamai ugdyti mažuosius Lietuvos piliečius – auginti juos dorais, atsakingais ir savarankiškais žmonėmis. Geriausias ugdymo metodas – asmeninis pavyzdys, tad smurtą ir agresiją demonstruojantis asmuo iš esmės negali perteikti pagarbos kitam principo, juolab užauginti pozityvios ir kūrybiškos asmenybės.

Asmeninė smurto patirtis nepadedą

Atskirų politikų išsakyti argumentai, paremti asmenine smurtine patirtimi puikiai iliustruoja smurto aukos gelbėjimosi nuo skausmo mechanizmą – patirta prievarta integruojama ją pateisinant, daugeliui žinomo Stokholmo sindromo principu.

Smurtas – bejėgiškumo ar frustracijos išraiška

Pastebėtina, kad daugeliu atveju smurtas prieš vaikus yra tėvų bejėgiškumo išraiška – stokodami žinių kaip efektyviai auklėti vaiką jie išlieja savo destruktivias emocijas. Kitais atvejais smurtas netgi nėra susijęs su vaiko elgesiu, vaikas tampa atpirkimo ožiu tėvams patiriant išorinį stresą – darbe ar kitur. Tad savo negebėjimo valdyti emocijų ir iš to kylančios agresijos teisinimas vadinant tai „auklėjimu“ yra klaidingas ir nepateisinamas.

Pareigos suvokiamos tik užtikrinant teises

Akivaizdu, kad neretai pasigirstantis argumentas, jog vaikai įgaus tiek teisių, kad pamirš pareigas, rodo ne ką kitą kaip baimę – baimę keistis, mokytis patiems ir būti atsakingiems už savo veiksmus. Mes nemušame į darbą véluojančių pavaldinių ar mūsų netenkinantį įstatymą priėmusių parlamentarų, nes žinome, kad už tokius veiksmus neišvengiama baudžiamoji atsakomybė. Randame būtų išreikšti savo pasipiktinimą ir pritaikyti civilizuotas sankcijas. Tačiau savo vaikams norime taikyti dvigubus standartus? Tuomet ir neturėtume tikėtis, kad jie suvoks pareigos esmę, jei patys negalime tinkamai, civilizuotai ir adekvačiai atlikti savo pareigos gerbti savo vaikus ir ugdyti juos žmoniškai.

Prisidengiant vaikų interesais skriaudžiami jie patys

Didžiausią nerimą kelia, kad deklaratyviame lygmenyje daugelis Lietuvos politikų propaguoja šeimos apsaugą, tačiau pastarųjų metų politiniai sprendimai akivaizdžiai demonstruoja, kad prisidengiant vertybinėmis kategorijomis žalojama šeimos samprata, bloginama visų Lietuvos šeimų padėtis, manipuliuojant vienos pažeidžiamos grupės – vaikų – interesais diskriminuojamos kitos pažeidžiamos grupės, tuo tarpu vaikai – būsimieji Lietuvos politikai, pareigūnai ir piliečiai, lieka neapginti.

Šiuo metu baudžiamieji įstatymai neapima daugelio prieš vaikus taikomų smurto formų, nesukeliančių sunkių tiesioginių pasekmių, o kai kurios potencialiai taikytinos baudžiamosios normos stokoja apibrėžtumo, kad būtų galima jomis realiai naudotis ginant vaikus nuo smurto šeimoje. Maža to, jei smurtas nesukėlė sunkių sužalojimų ar gyvybės atėmimo, tai kaltinimas turi būti keliamas nukentėjusiojo iniciatyva, bet vaikas neturi procesinio subjektiškumo ir jam būtinai turi atstovauti jo teisėtas įstatyminis atstovas, kuris, remiantis statistiniais rodikliais, ir yra dažniausiai smurtautojas arba smurto bendrininkas.

Akivaizdu, kad šiuo atveju būtina *lex specialis* norma, kuri užtikrintų realią vaikų apsaugą nuo smurto, ir tinkamai papildytas *Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas* gali atlikti šią funkciją. Tačiau iki šiol jame neapibrėžtos smurto rūšys ir formos bei nenustatytas draudimas naudoti bet kokio pobūdžio smurtą vaikų atžvilgiu.

Reikalaujame, kad sutinkamai su LR Seimo Statuto normomis, skubos tvarka būtų priimtos įstatymo pataisos, apibrėžiančios fizinį, seksualinį, psichologinį smurtą bei draudžiančios bet kokio smurto prieš vaikus naudojimą.

- Alma Adamkienė, visuomenės veikėja
- Saulius Arvasevičius, verslininkas
- Elona Bajorinienė, teatrologė
- Alfredas Bumblauskas, istorikas
- Rasa Dičpetrienė, vaikų apsaugos ekspertė
- Jurgis Didžiulis, muzikantas
- Asta Dirmaitė, sociologė
- Girvydas Duoblys, visuomenininkas
- Jonas Glemža, paveldosaugininkas
- Boguslavas Gruževskis, sociologas
- Tomas Janeliūnas, politologas
- Margarita Jankauskaitė, lygių galimybių ekspertė
- Eugenijus Janutėnas, muzikas
- Simas Jasaitis, krepšininkas
- Aistė Jasaitytė, modelis
- Erica Jennings, dainininkė
- Marius Jonutis, menininkas
- Rytis Juozapavičius, komunikacijos konsultantas
- Evaldas Karmaza, vaikų psichologas
- Rafailas Karpis, operos solistas
- Liepa Kiauleikytė, žurnalistė
- Aušra Kurienė, vaikų psichologė
- Vytautas V. Landsbergis, rašytojas
- Olegas Lapinas, psichoterapeutas
- Vladimiras Laučius, žurnalistas
- Audrius Lelkaitis, žurnalistas
- Gabrielius Liaudanskas – Svaras, muzikantas
- Indrė Makaraitytė, žurnalistė
- Andrius Mamontovas, muzikantas
- Nomedė Marčėnaitė, menininkė
- Asta Stašaitytė-Masalskienė, laidų vedėja
- Giedrius Masalskis, verslininkas
- Raimundas Mieželis, verslininkas
- Deividas Norvilas – Deivis, dainininkas
- Nicholas Ortiz, verslininkas

- Arūnas Pemkus, komunikacijos specialistas
- Aurimas Perednis, žurnalistas
- Arūnas Peškaitis OFM, kunigas
- Erna Petkutė, psichologė
- Robertas Povilaitis, psichologas
- Elena Puidokaitė – Atlanta, dainininkė
- Dainius Pūras, vaikų psichiatras
- Artūras Račas, žurnalistas
- Dainius Radzevičius, žurnalistas
- Vaida Ragėnaitė, verslininkė
- Vida Ramaškienė, kino ekspertė
- Jonas Saladžius, teisininkas
- Jolita Steponaitienė, knygotyrininkė
- Alma Vaitkunskienė, verslininkė
- Nida Vasiliauskaitė, filosofė
- Irena Veisaitė, teatrologė
- Morta Vidūnaitė, politologė
- Diana Vilytė, visuomenininkė
- Aldona Vilutytė, aktorė
- Arkadijus Vinokuras, publicistas
- Tadas Vizgirda, verslininkas
- Antanas Zabulis, verslininkas
- Dainius Žalimas, teisininkas